

Отрошко Т.Ф.,

старший викладач кафедри педагогіки та психології

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків, Україна

Ільїна О.О.,

викладач кафедри педагогіки та психології

КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків, Україна

ВИХОВАННЯ ОСНОВ КУЛЬТУРИ ГЕНДЕРНИХ ВЗАЄМИН У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Однією з важливих сучасних педагогічних проблем, що постають перед сучасною школою, є виховання молодого покоління з урахуванням гендерного підходу. У Законі України «Про збереження рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та Наказі Міністерства освіти і науки України «Про впровадження принципів гендерної рівності в освіту» (2009 р.) приділено значну увагу вимогам до навчання та виховання молодого покоління щодо їхньої відповідності принципам забезпечення рівних прав та можливостей школярів обох статей.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується суттєвими змінами у системі суспільних взаємин. Ці зміни можуть стати причиною виникнення певних порушень у формуванні гендерної ідентичності у молодого покоління.

Під гендерною культурою ми розуміємо сукупність загальнолюдських цінностей у особистісній та суспільній сферах буття та відповідних до них потреб, інтересів і форм діяльності, пов'язаних із процесом відмови від

гендерних стереотипів і забобонів, що зумовлені усвідомленням нових позитивних соціокультурних ролей, що спираються на ідеї рівноправ'я та партнерства між чоловіком і жінкою. Відповідно гендерне виховання школярів – це процес формування гендерної культури, що сприятиме всебічному розвитку особистості дитини.

Гендерна культура повинна закладатися ще в шкільні роки, основи якої мають формувати ще в ранньому дитинстві й молодшому шкільному віці. Тому особливого значення набуває підготовка майбутніх учителів початкових класів до виховної роботи з проблем гендеру в загальноосвітніх навчальних закладах.

Теоретико-методологічні основи професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи розроблені у працях Ш. Амонашвілі, Н. Бібік, В. Давидова, Д. Ельконіна, Л. Занкова, О. Савченко, В. Сухомлинського та інших відомих учених та знайшли подальше висвітлення у дослідженнях О. Бабакіної, Л. Петриченко, Л. Філатової, Ю. Шаповал та інших науковців.

Необхідність підготовки майбутніх учителів до гендерного виховання молодого покоління доведена в працях І. Бондаревської, Г. Лактіонової, О. Любарської, С. Юдіна. Проблема гендерного виховання знайшла своє відображення й у численних психолого-педагогічних дослідженнях. Серед пріоритетних напрямів сучасної науки вагоме місце посідає дослідження широкого кола гендерних питань у підготовці майбутніх фахівців (В. Агєєва, М. Богачевська-Хом'як, Т. Говорун, О. Горошко, І. Жерьобкіна, Я. Кічук, В. Кравець, Н. Лавриненко, І. Лебединська, Л. Міщик, Л. Смоляр, В. Хрисанова, О. Цокур). Зокрема проблема підготовки майбутніх учителів до гендерної освіти і виховання молодого покоління досліджуються у працях Л. Булатова, Л. Бут, С. Вихор, Т. Голованова, А. Дем'янчук, Т. Дороніна, О. Кікінежді, І. Кльоцина, Б. Ковбас, В. Костів, О. Луценко, І. Мунтян, І. Харченко. Однак, аналіз наукових праць дає підстави стверджувати, що проблема підготовки майбутніх учителів початкових класів до виховання

культури гендерних взаємин молодших школярів спеціально не досліджувалась.

Утім, дані проведеного пілотажного дослідження дають підстави свідчити про недостатній рівень підготовки студентів-випускників факультетів початкової освіти до виховання культури гендерних стосунків у молодших школярів. Так, хоча більшість студентів (85% з 155 опитаних) усвідомлюють значення виховання культури гендерних взаємин, лише 25% випускників обізнані щодо суті і змісту виховання культури гендерних стосунків, 90% не змогли назвати форми, методи, засоби здійснення гендерного виховання молодших школярів.

Специфіка гендерного виховання полягає в тому, що людина як суб'єкт діяльності не може виступати як безстатева істота. З одного боку, це означає, що для виховання можуть бути використані будь-які види діяльності, з другого – важко знайти якийсь особливий вид діяльності, який слід було б спеціально організувати чи стимулювати в інтересах гендерного виховання. Тому, той чи інший вид діяльності учнів – праця, спілкування, гра, навчання – може слугувати інтересам виховання, якщо педагоги враховуватимуть у процесі їх організації загальні закономірності і, крім того, оцінюють дії школярів з позицій гендеру, враховуватимуть характер відмінностей між ними, ступінь їх важливості і суспільної цінності.

Мета гендерного виховання полягає не лише у формуванні правильного розуміння суті моральних норм та установок у сфері взаємин статей, але й потреби керуватися ними в усіх сферах діяльності. У процесі гендерного виховання необхідно вирішити коло конкретних педагогічних завдань, до яких належить формування:

- соціальної відповідальності у взаєминах між статями;
- прагнення мати міцну, дружну сім'ю, що відповідає сучасним вимогам соціуму: рівноправність батька й матері в сім'ї, народження кількох дітей; свідоме у відповідальне ставлення до їх виховання як до свого обов'язку перед суспільством загалом, своїми батьками та дітьми;

– здатності розуміння інших людей та почуття поваги до них не лише як до людей загалом, але і як до представників чоловічої чи жіночої статі, здатності враховувати й поважати їх специфічні статеві особливості у процесі спільної діяльності;

– здатності й прагнення оцінювати свої вчинки стосовно інших людей з урахуванням статевої належності, виробляти поняття хорошого й поганого вчинку в сфері цих відносин;

– усвідомлення себе представником своєї статі, що підтримує самооцінку та почуття самоповаги, упевненість і потенціал самореалізації;

– необхідних навичок спілкування та взаєморозуміння, а також здатності приймати усвідомлені рішення у сфері міжстатевих стосунків;

– уміння дружити й любити.

У шкільному віці відбувається формування рольових позицій чоловіка та жінки. І те, в яку жінку перетворюється дівчинка чи в якого чоловіка виросте хлопчик, значною мірою визначається характером виховної роботи. На жаль, педагоги і батьки все ще відмовляються від участі у формуванні еталонів мужності та жіночності. Так, Л. Штильова прямо вказує на те, що головна ідея впровадження гендерного підходу в освіту і виховання полягає в урахуванні специфіки впливу на розвиток хлопчиків і дівчаток усіх факторів освітнього процесу (зміст, методи навчання, організація шкільного життя, педагогічне спілкування, цикл навчання тощо), у відмові від асиметрії соціалізації бінарного типу ("слабка залежна дівчина - сильний, рішучий юнак"), у вихованні всебічно розвиненої особистості, вільної від дискримінаційних поглядів [9].

Звичайно, проблема гендерного виховання в школі постає як доволі складна. Завдання виховання є неоднозначним: з одного боку, треба навчити дитину жити у суспільстві, бути "як усі", а з іншого - розвивати здібності й можливості особистості, тобто навчити бути самим собою. Ця зазначена проблема є достатньо актуальною для сучасної української школи, де соціалізацію учнів можна охарактеризувати скоріш як гендерно нечутливу, яка

не враховує у повній мірі здібності окремих індивідів, яка перебільшує соціостатеві особливості хлопчиків і дівчаток, і є нагальною, зокрема для початкової школи.

Список літератури

1. Бондаренко Р.А. Педагогические условия полоролевой социализации подростков: дис.канд.пед.наук: 13.00.01 / Р. А. Бондаренко. – М., 1999. – 218с.
2. Вихор С.Т. Гендерне виховання учнів старшого підліткового та раннього юнацького віку: Дис.канд.пед.наук: 13.00.07 / ТНПУ ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2006. – 260с.
3. Желєзняк О.В. / Науково методичний журнал // Желєзняк О.В. – Серія «Педагогіка» – Випуск №123 – 2010 – Т.136 – С. 59-63
4. Кравець В. Гендерна педагогіка. Навч. пос. – Тернопіль: Джура, 2003. – 416с.
5. Мустаєва Ф.А. Основы социальной педагогики: учебник [для студентов высших педагогических учебных заведений] / Ф. А.Мустаева. – М.: Академический проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2002. – 416 с.
6. Сухомлинський В.О. Вибрані педагогічні твори: В 5-х т. Т.5,— М., 1979. – 640с.
7. Терзі П.П. Формування гендерної культури в студентів вищих технічних закладів навчальних закладів: Дис.канд.пед.наук: 13.00.04. – Кіровоград, 2007. – 20 с.
8. Шнирєва О.В. Роль гендерных исследований в формировании культурных и мировоззренческих установок студентов http://sstu-socwork.narod.ru/files/gend_sb_www/chapter_2/shnirova.htm/
9. Штылева Л.В. Основные понятия и важнейшие термины / Л.В.Штылева // Гендерный поход в дошкольной педагогике: теория и практика. 2001. – Ч I. – Мурманск – 2001. – С. 58-67